

L'Església a Catalunya en temps del Covid-19

Dll, 25/05/2020 per El Bon Pastor

[El Bon Pastor](#)

Per regla general, la revista on-line EL BON PASTOR publica un número cada mes. Tanmateix, els mesos d'abril i maig d'enguany, 2020, en publiquem dos. La situació de confinament provocada pel covid-19 feia aconsellable augmentar la comunicació entre els lectors de la nostra revista, atès que tots estem separats físicament si bé espiritualment ens sentim molt a prop els uns dels altres. Mentrestant, en aquests dos mesos des de mitjan març, quan va començar el confinament, fins ara, les deu diòcesis amb seu a Catalunya han experimentat modes diversificats i creatius de presència telemàtica, tant litúrgica com pastoral, tant grupal com acadèmica. N'hi ha prou de recordar el programa «L'Ateneu a casa», que ha permès traslladar al format telemàtic la graella de tots els cursos presencials impartits a l'Ateneu Sant Pacià, amb plena implicació de professors i alumnes, tant de les tres facultats com dels vuit instituts que el formen. Les xarxes de telefonia i d'internet han unit allò que les mesures sanitàries necessàriament separaven. I les xarxes socials s'han convertit en autopistes per on han circulat i circulen centenars de propostes eclesials, dutes a terme amb la intenció de contrarestar la manca d'accions litúrgiques i activitats pastorals presencials. Com subratlla en una carta adreçada al BON PASTOR el P. Josep M. Camprubí, salesià, aquestes setmanes hem vist «tants bons pastors que han anat tenint cura del ramat del Senyor».

Doncs bé, la pastoralitat dels ministres ordenats i l'anhel de tantes persones (practicants i menys practicants) de no quedar fora de la vida que brolla de la Paraula de Déu i dels sacraments, s'han trobat en un punt dolç: la retransmissió telemàtica per streaming d'actes de tota mena vinculats amb l'acció pastoral de l'Església. Aquest número no vol fer ni de bon tros una relació exhaustiva de les iniciatives telemàtiques que s'han pres aquests dos mesos. Hem convidat una quinzena llarga de persones a aportar el seu testimoni, que no és complet ni únic. Ben al contrari, sabem que hi ha hagut moltes iniciatives en les realitats d'Església, les quals han anat cobrint pràcticament tots els camps de l'acció pastoral: eucaristies, pregàries, catequesis, caritat, servei als pobres, cursos acadèmics, reflexions sobre la Paraula, atenció als malalts, adoracions eucarístiques, devocions marianes... fins i tot manifestacions populars realitzades

en els
llocs de confinament i «traspassades» al format telemàtic. Ha predominat la retransmissió telemàtica per streaming, però no es poden oblidar altres modalitats com ara els textos enviats per WhatsApp, les filmacions escampades per Youtube, els contactes i els missatges per les xarxes socials, els xats amb preguntes i respostes en el marc de l'acompanyament espiritual, fins i tot les converses mantingudes, enmig del dolor i del sofriment, mitjançant les tàblets, entre malats de coronavirus isolats als hospitals o ancians reclosos a les residències i els seus familiars i amics. Realment, tot ha passat de cop a l'era digital!

Les xifres són il·lustratives. La missa papal diària a la capella de Santa Marta de les 7 del matí ha estat seguida cada dia per un milió i mig de persones. Un diumenge habitual, entre les misses en català de Montserrat i de TVE-2, s'ha arribat a més de 270.000 connexions, a les quals cal afegir les misses diocesanes i parroquials (un nombre desconegut de connexions) i les misses en castellà de TV-13. Tenint en compte que una connexió pot equivaler a una mitjana de 2 o 3 persones, penso que no és arriscat afirmar que cada diumenge uns 700.000 catalans (el 10%) poden haver seguit la missa telemàticament i en directe, i que en alguns dies forts de Setmana Santa aquesta xifra pot haver-se acostat al milió de persones. De fet, més d'un testimoni recollit en aquesta publicació constata que, en la seva església, hi ha hagut més persones en celebracions retransmeses telemàticament que, anteriorment, en celebracions presencials. Val a dir que Catalunya és un país on les creences religioses no es manifesten fàcilment, i aquesta, diguem-ne, ocultació queda facilitada per l'anonimat de l'espectador telemàtic.

Les preguntes teològiques i pastorals que es plantegen són d'índole molt diversa, i caldrà temps per anar-les responent. Una qüestió prèvia és que no tenim dades del tot fiables sobre l'abast de les retransmissions telemàtiques. Caldrà esperar algun estudi realitzat ad hoc. Mentrestant, cal remarcar que, segons una manera de dir habitual del nostre poble, es fa una distinció entre «anar a missa (físicament)» i «seguir la missa (per televisió)». En el primer cas, es participa en un sagrament, que és un signe eficaç i salvador, mitjançant l'assistència i la recepció directa de la matèria sacramental –el cas més clar és el pa i el vi de l'eucaristia, és a dir, la comunió sacramental. En el segon cas, els qui segueixen una missa són espectadors d'una retransmissió telemàtica, en la qual

l'assistència i la participació poden existir en graus notables d'intensitat però on tan sols és possible la comunió espiritual.

En l'homilia del III diumenge de Pasqua el Cardenal Omella va establir una analogia encertada entre el baptisme de desig i la comunió espiritual, en la qual, segons Tomàs d'Aquino, Jesús entra de veritat en el cor. L'Església considera el baptisme de desig –o de sang– un autèntic baptisme, però no l'ha recomanat mai i el limita a casos realment extraordinaris: batejar vol dir que la matèria baptismal, l'aigua, es vessa sobre el cos del catecumen. Aquesta insistència en la matèria sacramental no respon a cap concepció de tipus màgic sinó que s'emmarca en la teologia de l'encarnació, tal com apareix en el pròleg joànnic: «la Paraula s'ha fet carn» (Joan 1,14).

Aplicant l'analogia del baptisme al sacrament de l'Eucaristia, és pertinent llegir Joan 6,56: «Qui menja la meua carn i beu la meua sang, està en mi, i jo, en ell». Els efectes de l'encarnació es manifesten amb la presència i la unió entre Jesús i els deixebles, i aquests els reben mitjançant el fet de menjar i beure el cos i la sang del Senyor. Per tant, si bé la comunió espiritual no és una simple evocació d'una presència sinó un acte conscient de la persona que voldria rebre l'eucaristia i que per tant entra en la presència de Jesús, de fet no es pot equiparar a la comunió sacramental. La comunió espiritual és d'iniciativa personal i produeix tots els seus efectes en el cas d'impossibilitat de rebre la comunió sacramental. En aquesta, pel seu costat, la iniciativa correspon a l'assemblea litúrgica i al seu centre, Crist, el qual es fa present mitjançant el seu cos i la seva sang, que mengen i beuen els qui hi participen. En expressió de Mn. Joan Torra, «l'Altre, el Crist mateix, em dona aquell aliment que jo no em puc donar a mi mateix, i ho fa perquè em coneix com jo no em conec».

Per tant, la plasmació del misteri de l'encarnació i la realitat de l'assemblea que escolta la Paraula i menja i beu el cos del Senyor, són els elements propis de la comunió sacramental, de l'«anar a missa», que la distingeixen de la comunió espiritual, pròpia dels qui opten, sovint per causa major, per «seguir la missa». Dient-ho de manera un xic simplificada, en els casos ordinaris (no d'impossibilitat) «seguir la missa» és una

decisió

estrictament personal -que pot tenir fins i tot el caràcter d'una praeparatio sacramenti.

En canvi, l'«anar a missa» és una decisió de naturalesa comunitària, ja que m'afegeixo a

l'assemblea litúrgica i hi participo de manera plena mitjançant la recepció dels sant misteris.

Dit això, cal ponderar pastoralment tot el que ha passat i passa aquestes setmanes de

confinament, en les quals moltes persones s'han atansat a la celebració telemàtica de

l'eucaristia i a la transmissió d'altres accions i activitats eclesials i hi han trobat un gran

consol enmig del dolor, la solitud, l'angoixa i la mort que els envoltava. El servei prestat

des de molts indrets, sobretot per preveres i laics joves i de mitja edat, ha ajudat moltes

persones i ha mantingut viva la flama de les comunitats cristianes. Tot això ha de ser

valorat i agraït. Resta el fruit d'un temps extraordinari, que tindrà de ben segur repercussions en el futur, sobretot en el camp de la instrucció cristiana i, potser, en

alguns aspectes de l'acompanyament de les persones. Cal, però, subratllar que la litúrgia i

els sacraments de l'Església -amb aquest nom i en la seva plenitud- són un

esdeveniment arrelat en la història salvadora i que, per tant, han de ser viscuts pel poble

sant de Déu de manera presencial.

Armand Puig i Tàrrach